

GIỌNG ĐIỆU TRONG TRUYỆN NGẮN CỦA MỘT SỐ TÁC GIẢ NỮ VIỆT NAM ĐƯƠNG ĐẠI

Trần Thị Lệ Thanh¹

Ngày nhận bài: 22/9/2022; Ngày phản biện thông qua: 08/11/2022; Ngày duyệt đăng: 05/12/2022

TÓM TẮT

Giọng điệu được xem là hiện thân của cảm xúc, thái độ thể hiện trong tác phẩm mà giai điệu của nó gồm ba phương diện chính: thái độ của người viết đối với chủ thể, với người đọc và với chính bản thân. Giọng điệu trần thuật trong truyện ngắn nữ Việt Nam đương đại được xét đến như một nhân tố quan trọng ghi dấu sự thành công của dòng văn học này. Qua khảo sát truyện ngắn của một số cây bút nữ tiêu biểu như Lê Minh Khuê, Trần Thùy Mai, Phạm Thị Hoài, Nguyễn Thị Thu Huệ và một số tác giả khác, bước đầu bài báo nhận diện các kiểu giọng điệu được người viết lựa chọn sử dụng: giọng trữ tình tha thiết; giọng triết lí - suy ngẫm, tranh biện; giọng khinh bạc - xót xa; giọng hài hước, châm biếm. Qua giọng điệu nghệ thuật, người đọc hiểu sâu sắc hơn về cảm xúc, sự chiêm nghiệm và thái độ sống của các cây bút nữ.

Từ khóa: giọng điệu, truyện ngắn nữ Việt Nam đương đại.

1. MỞ ĐẦU

Nếu ngôn ngữ là yếu tố thứ nhất, nhân vật là yếu tố trung tâm thì giọng điệu là chiều sâu tư tưởng của tác phẩm văn học. Giọng điệu là yếu tố cấu thành đặc trưng loại hình lời văn nghệ thuật, khu biệt khuynh hướng sáng tác. Hơn thế, nó là nhân tố cơ bản thể hiện đặc trưng phong cách của nhà văn. Trong tác phẩm văn chương, giọng điệu là *“thái độ, tình cảm, lập trường tư tưởng được miêu tả, thể hiện trong lời văn quy định cách xưng hô gọi tên, dùng từ, sắc điệu tình cảm, cách cảm thụ xa, gần, thân, sơ, thành kính hay suông sã, ngợi ca hay châm biếm...”* (Lê Bá Hán và cộng sự, 1999).

Giọng điệu là hiện tượng nghệ thuật mang tính cá nhân cao độ, gắn với phong cách nhà văn - một phương diện cơ bản tạo nên hình thức nghệ thuật của tác phẩm. Một mặt, giọng điệu có vai trò liên kết các yếu tố hình thức tác phẩm tạo thành một âm hưởng, một tiếng nói với nhiều cấp độ; mặt khác nó biểu thị thái độ, cảm xúc, tư thế và tình cảm của chủ thể phát ngôn qua lời văn nghệ thuật. Theo M.B.Khrapchenco, một nhà văn tài năng bao giờ cũng tạo ra cho mình một giọng điệu riêng, độc đáo và *“đề tài, tư tưởng, hình tượng chỉ được thể hiện trong một môi trường và giọng điệu nhất định đối với đối tượng sáng tác... Hiệu suất cảm xúc của lối kể chuyện, của hành động kịch, của lời lẽ trữ tình trước hết thể hiện ở giọng điệu chủ yếu vốn là đặc trưng của tác phẩm văn học với tư cách là một thể thống nhất hoàn chỉnh”* (M.Khrapchenco, 1978). Khi trần thuật, tác giả tạo ra những sắc thái giọng điệu khác nhau, cái mà M.Bakhtin gọi là *“tính đa thanh trong giọng điệu”* (M. Bakhtin, 1993). Nghiên cứu giọng điệu nói chung và giọng

điệu trần thuật của thể loại tự sự nói riêng nhằm tìm hiểu ngôn ngữ chủ thể, cách phát ngôn của chủ thể về vấn đề được nói đến và đối tượng mà lời văn muốn nhắm đến.

Tựu trung, truyện ngắn các nhà văn nữ đương đại tìm đến một số giọng điệu cơ bản để biểu đạt như giọng trữ tình tha thiết; giọng triết lí - suy ngẫm, tranh biện; giọng khinh bạc - xót xa; giọng hài hước, châm biếm... Chúng được khơi nguồn từ cảm thức thân phận, được dẫn dắt bởi cảm hứng thể sự cộng hưởng với quá trình tập trung điểm nhìn và thái độ vào người nam giới, hướng đến biểu đạt cái tôi bề sâu của phái tính.

2. NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Nội dung nghiên cứu

Bài báo khảo sát để nhận diện, mô tả, lí giải về một số kiểu giọng điệu được sử dụng phổ biến trong truyện ngắn nữ Việt Nam đương đại như giọng trữ tình tha thiết; giọng triết lí - suy ngẫm, tranh biện; giọng khinh bạc - xót xa; giọng hài hước, châm biếm...

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Bài báo sử dụng các phương pháp nghiên cứu:

- Phương pháp khảo sát văn bản: Khảo sát các biểu hiện cụ thể về cách phát ngôn, thái độ của chủ thể trong các tác phẩm được lựa chọn nhằm định danh các kiểu giọng điệu.

- Phương pháp thống kê - phân loại: Xây dựng tiêu chí, thống kê tần suất và phân loại các kiểu giọng điệu được các tác giả sử dụng trong một số tuyển tập truyện ngắn của các cây bút nữ Việt Nam

¹Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn Tây Nguyên, Trường Đại học Tây Nguyên;
Tác giả liên hệ: Trần Thị Lệ Thanh; ĐT: 0905590706; Email: ttlthanh@ttn.edu.vn.